

ROUTE K26

Knapzakroute **Zeijen-Peest**

**17 km wandelen door
onbekend Drenthe**

Welkom in Zeijen en Peest

Zeijen ziet eruit zoals eigenlijk elk Drents dorp eruit zou moeten zien. Oude boerderijen verspreid rond een grote brink met hoge eiken die keurig in het gelid staan. Aan de brink een ouderwetse bakkerij en een dorpscafé, op de brink een standbeeld voor een beroemde dorpsgenoot, verderop staat de school. We verlaten Zeijen langs de Noorderesch en komen door de Zeijerstrubben, twee elementen in het landschap die net zo onlosmakelijk bij de Drentse boeren-samenleving horen als het dorp zelf.

Op het Noordsche Veld vonden de archeologen wat er over is van drieduizend jaar prehistorische bewoning. Via het beekdal van de Broekenloop en de kleine Oosteresch komt u het dorp Peest binnen, een volgend pareltje in het Noorddrentse landschap. Op allerlei plaatsen rond het dorp ziet u restanten van activiteiten van de Duitse bezetter die hier een vergeefse poging deed om een groot vliegveld aan te leggen.

Op weg terug naar Zeijen komt u langs het Zeijerveld dat een eeuw geleden ontgonnen werd, langs het mysterieuze Bollenveen en het prachtige Zeijerwiekje. Een Knapzakroute om kennis te maken met een landschap om nooit te vergeten...

Start

Tik op de nummers voor informatie

Algemene informatie

4

Hoe werkt het?

Uitleg over de route en praktische zaken

5

Routekaart + beschrijving

8

Zeijen om te beginnen

15

Het landschap van Zeijen en Peest

19

Informatie onderweg

23

**De pdf geeft de beste gebruikservaring
in Acrobat Reader of iBooks.**

Algemene informatie

Startpunten

Café Hingstman

Hoofdstraat 18, 9491 AE Zeijen

[Routebeschrijving via Google](#)

Restaurant Jagershof

Hoofdweg 12, 9334 TB Peest

[Routebeschrijving via Google](#)

Lengte route 17 km

Op te splitsen in twee lussen:

- Lus Zeijen (7 km) door van 5 naar 15 te lopen.
- Lus Peest (11 km) door van 15 naar 5 te lopen.

Begaanbaarheid paden

Redelijk te belopen in alle jaargetijden.

Honden

Honden toegestaan mits aangelijnd.

Hoe werkt het?

5 Informatie onderweg

- Als er onderweg bijzondere dingen te zien zijn, ziet u op de kaart een rode stip met nummer. U kunt doorklikken naar de beschrijving.
- Aan het einde van de achtergrondinformatie staan soms woorden in het blauw, deze verwijzen naar het [Knapzak ABC](#) waar aanvullende informatie te vinden is.

GPX-track

- Met de track kunt u op uw GPS-apparaat lopen of via een GPX-app op uw smartphone. [Download GPX track](#)

Printen

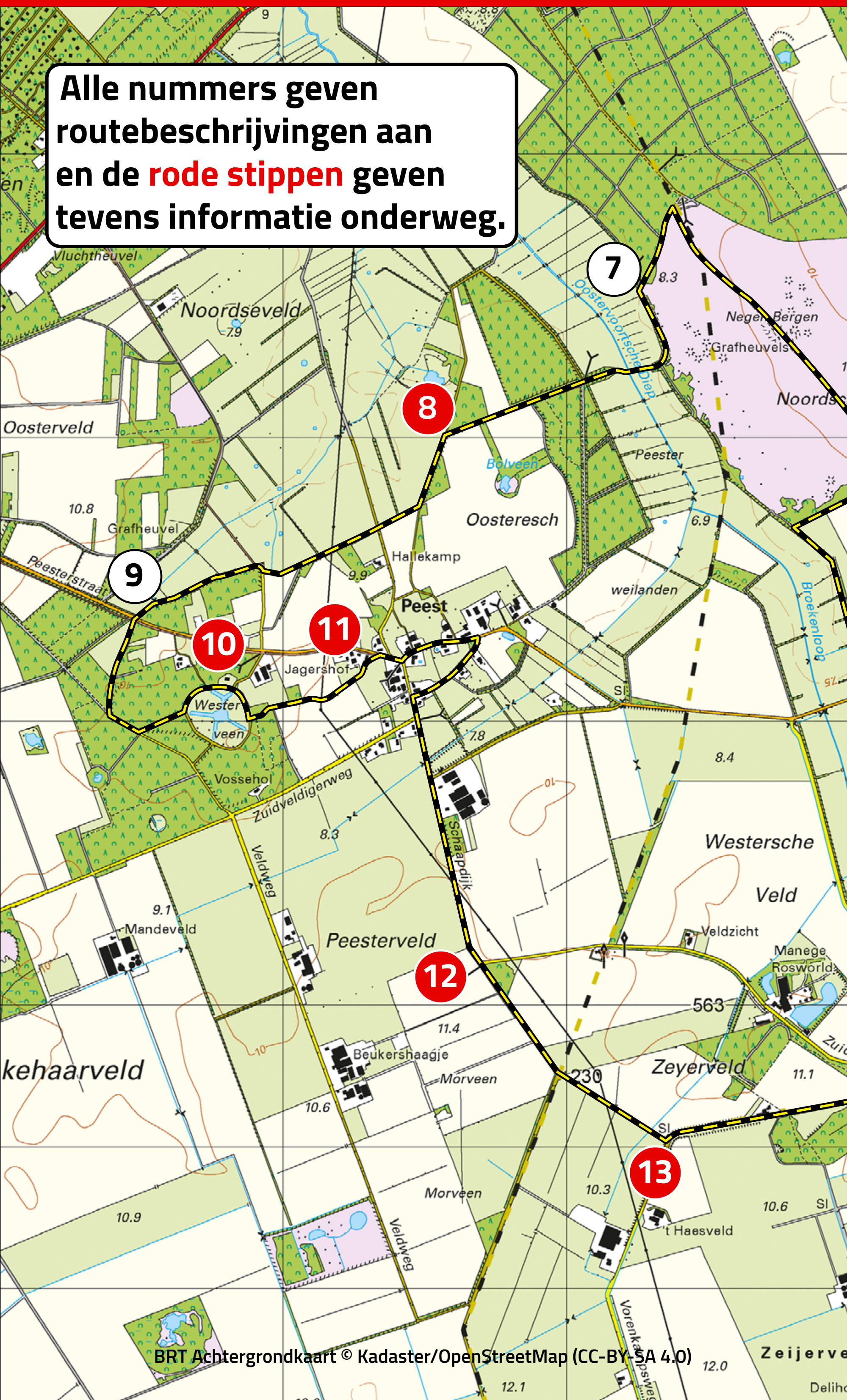
- Gebruik uw eigen printerinstellingen en zie de [tips](#).

Knoppen start en kaart

- Met de knop **START** gaat u naar de inhoud.
- Met de knop **KAART** kunt u naar de kaart navigeren en weer terug.
- Werkt alleen in Acrobat Reader en iBooks.

Routekaart 2

Alle nummers geven routebeschrijvingen aan en de **rode stippen** geven tevens informatie onderweg.

Routebeschrijving

1 Start

- Vanuit Café Hingstman gaat u rechtsaf de Oude Norgeweg op.
 - Na huisnummer 8 gaat u rechts de Middenstraat in.
 - Aan het einde van de weg gaat u linksaf, de Noorderstraat.
 - Waar de weg een bocht naar links maakt, neemt u rechts de zandweg.
-

2 Hoog en droog op de Noorderesch

- Het pad langs de links gelegen Noorderesch brengt u naar de Zeijerstrubben. In Zeijen heet het pad de Oude Roonerweg.
-

3 Zeijerstrubben, een biotoop voor dwergen en elfen

- Na ongeveer 750 meter krijgt u aan uw rechterhand een bosje.
- Halverwege het bosje gaat u linksaf tussen de planken van een hek door de Zeijerstrubben in. Loop eerst rechtdoor.
- Waar het pad zich verderop splitst, gaat u schuin rechts.

- Op de volgende kruising van paden gaat u rechtdoor.
-

4 Oorlogsmonument

- Bij de akker aangekomen gaat u rechtsaf. Het pad buigt van de akker af.
 - U gaat daarna op een kruising van paden linksaf.
 - U neemt het eerste pad rechtsaf.
 - Bij het oorlogsmonument gaat u links in de richting van de akker.
 - Het pad buigt bij de akker naar rechts.
 - Bij de asfaltweg gaat u rechts om even later bij de houten hekken links het bos in te gaan. U komt uiteindelijk uit op een zandweg.
-

5 Voor en achter de Broeken

- Bij de zandweg gaat u rechtsaf en steekt de asfaltweg over en vervolgt u het brede zandpad.
- Vóór het bosje aan uw rechterhand gaat u rechtsaf de zandweg op.
- Het pad maakt eerst een bocht naar links.
- Waar het pad vervolgens een bocht naar rechts maakt, gaat u rechtdoor het veerooster over.

6 Het Noordsche Veld, een archeologische schatkamer

- Volg hier het pad langs het smalle fietspaadje over de heide.
 - Aan het eind van het heideveld gaat u weer over een rooster om linksaf de zandweg te nemen.
-

7 Negen bergen

- Aan het einde van deze zandweg gaat u linksaf. U volgt de zandweg met een naastliggend fietspaadje.
 - Volg dit zandpad in een bocht naar rechts.
 - Even later bij het diepje voegt het fietspaadje zich weer bij de zandweg.
 - Op de kruising waar het fietspaadje linksaf gaat, blijft u rechtdoor gaan.
-

8 Oude veldnamen langs het Oosterdiepie en de Oosteresch

- Aan het eind van de zandweg gaat u met de bocht mee naar links.
- Bij de volgende kruising houdt u rechts aan.
- Op de kruising blijft u rechtdoor lopen. Bij het asfaltweggetje aangekomen gaat u rechtsaf.

- Dit weggetje maakt een bocht naar rechts en wordt fietspad. Op dit punt neemt u de zandweg rechtdoor.
-

9 Westerveen

- U steekt de doorgaande weg (Peest – Norg) over en gaat rechtdoor.
 - Deze weg maakt een haakse bocht naar links.
 - U gaat vervolgens bij het eerste brede half-verharde bospad linksaf.
 - Aan het eind van het pad gaat u voor het water opnieuw linksaf.
-

10 Het raadsel van de Hitlerring

- Na het woonhuis aan uw linkerhand gaat u rechtdoor en blijft u langs het Westerveen lopen.
- Daarna neemt u het eerste pad links. Dit pad volgt u in de richting van de hoogspanningsmast.
- U komt op de parkeerplaats van Café-Restaurant De Jagershof uit.

11 Peest

- Vanaf dit café gaat u rechtsaf het fietspad op.
 - Op de kruising houdt u de doorgaande weg aan (Hoofdweg).
 - Bij het brinkje aan uw rechterhand gaat u rechtsaf de Brinkweg op.
 - Aan het eind van deze weg gaat u linksaf (Schaapdijk).
-

12 Vliegveld Peest

- Waar de Schaapdijk een bocht naar links maakt, gaat u rechtdoor het half-verharde pad op.
 - Bij de driesprong volgt u het pad dat een flauwe bocht naar links maakt.
-

13 Het Zeijerveld: nieuw boerenland op de tekentafel

- Op de T-kruising gaat u linksaf een half-verharde weg op.
- U passeert een woning aan uw linkerhand. Ga daar rechtdoor tussen de rijen eikenbomen.
- Aan het eind van het pad gaat u linksaf en meteen na ongeveer 20 meter rechtsaf (Zuiderstraat).

14 Langs de Broekloop

- In de eerste bocht naar rechts gaat u linksaf het brede zandpad op.
 - Even later negeert u de zandweg naar rechts en gaat u rechtdoor.
 - Na ongeveer 500 meter steekt u via een bruggetje de sloot rechts van u over.
-

15 Het mysterieuze Bollenveen

- U loopt door de bosrand en volgt het pad over de akker tot bij het vennetje.
 - Ga bij het vennetje linksaf.
 - U loopt rond het Bollenveen. U passeert de tjasker en komt verderop weer op het zandpad uit.
 - Bij het zandpad gaat u linksaf.
 - Bij het bosje aan uw rechterhand gaat u rechtsaf door het houten hek.
-

16 Haverkampveen

- Als u het bosje uit komt, vervolgt u het pad links van de sloot.
- Het pad wordt breder, u blijft het volgen tot aan de asfaltweg.
- 20 meter vóór de asfaltweg gaat u rechtsaf een paadje langs de afrastering in.

17 Zuideresch

- Aan het eind van dit paadje komt u in de bocht van een asfaltweg uit. Steek de weg over, neem het pad langs het hek.
 - Bij het kanaal (het Zeijerwiekie) aangekomen gaat u rechtsaf.
-

18 Het Zeijerwiekie terug op de kaart

- U komt bij een bruggetje uit. Ga daar overheen en vervolg de route linksaf.
 - Aan het eind van het Zeijerwiekie gaat u een 'bruggetje' over en loopt rechtsaf verder.
 - Even later gaat u bij twee informatieborden linksaf.
-

19 Hardenbergspad

- Als u aan uw rechterhand een grote muur van betonblokken krijgt, gaat u linksaf. U volgt dit smalle paadje.
- Op de klinkerweg aangekomen gaat u rechtsaf.
- Op de volgende driesprong gaat u linksaf terug naar het startpunt.

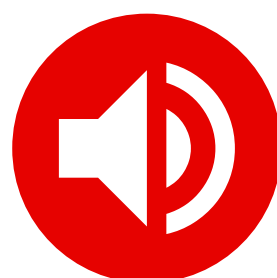
Zeijen, om te beginnen...

FOTO: ROELOF HUISMAN

Zonder enige twijfel hoort de brink van Zeijen met zijn hoog opgaande kaarsrechte eiken tot de allermooiste van de Drentse brinken. Toen het dorp in de vroege middeleeuwen ontstond, lag de brink aan de oostrand van de nederzetting. Hier begonnen meteen de groenlanden van het beekdal van de Masloot. Aan de westkant van Zeijen lagen de twee essen van het dorp, de Noorderesch en de Zuideresch.

Luister naar het hele verhaal

START

15

KAART

Het hart van het dorp

FOTO: OPENLUCHTMUSEUM

Boerderij Barringe Erve heeft van ongeveer 1700 tot 1951 aan de zuidkant van de Zeijer brink gestaan. Toen werd het gebouw steen voor steen afgebroken om in het Openluchtmuseum in Arnhem te worden herbouwd. Deze foto is dan ook in het museum gemaakt. De naam Barringe Erve bestond overigens al veel langer. Het Asser klooster Maria in Campis kocht het erf in 1468 van de kinderen van Johan Barringe en gaf Barringe Erve in pacht uit.

Aan de Minister Cremerstraat richting Ter Aard en Assen ligt sinds 1915 de Cremerhoeve. De boerderij werd ontworpen door architect Masselink van de Nederlandsche Heidemaat-

BRON: DRENTS ARCHIEF

schappij. Hij richtte de boerderij in volgens de nieuwste inzichten op het gebied van bedrijfsvoering en hygiëne. De Cremerhoeve is genoemd naar oud-minister van Koloniën Cremer die zich na zijn pensionering onder andere met het lucratieve ontginnen van 'woeste grond' bezig hielden. Hij gaf de Heidemaatschappij in 1907 opdracht om het Zeijerveld te ontginnen.

Met een borstbeeld op de brink eert het dorp zijn dorpsgenoot Willem Emmens (1869-1927) die in het huis tegenover het beeld geboren werd. Emmens begon als onderwijzer, werd bovenmeester en was sinds 1917 leraar aan de

Groeten uit Zeijen

BRON: DRENTS ARCHIEF

Rijkslandbouwwinterschool in Emmen. Vele jaren was hij ook redacteur van het Drentsch Landbouwblad. Zijn leven lang spande Willem Emmens zich in om de Drentse boeren van de nieuwste inzichten op landbouwgebied op de hoogte te houden. Het beeld stond aanvankelijk bij de school in Emmen. Zeijen haalde zijn beroemde zoon terug naar het dorp toen deze in Emmen letterlijk in de vergeethoek raakte.

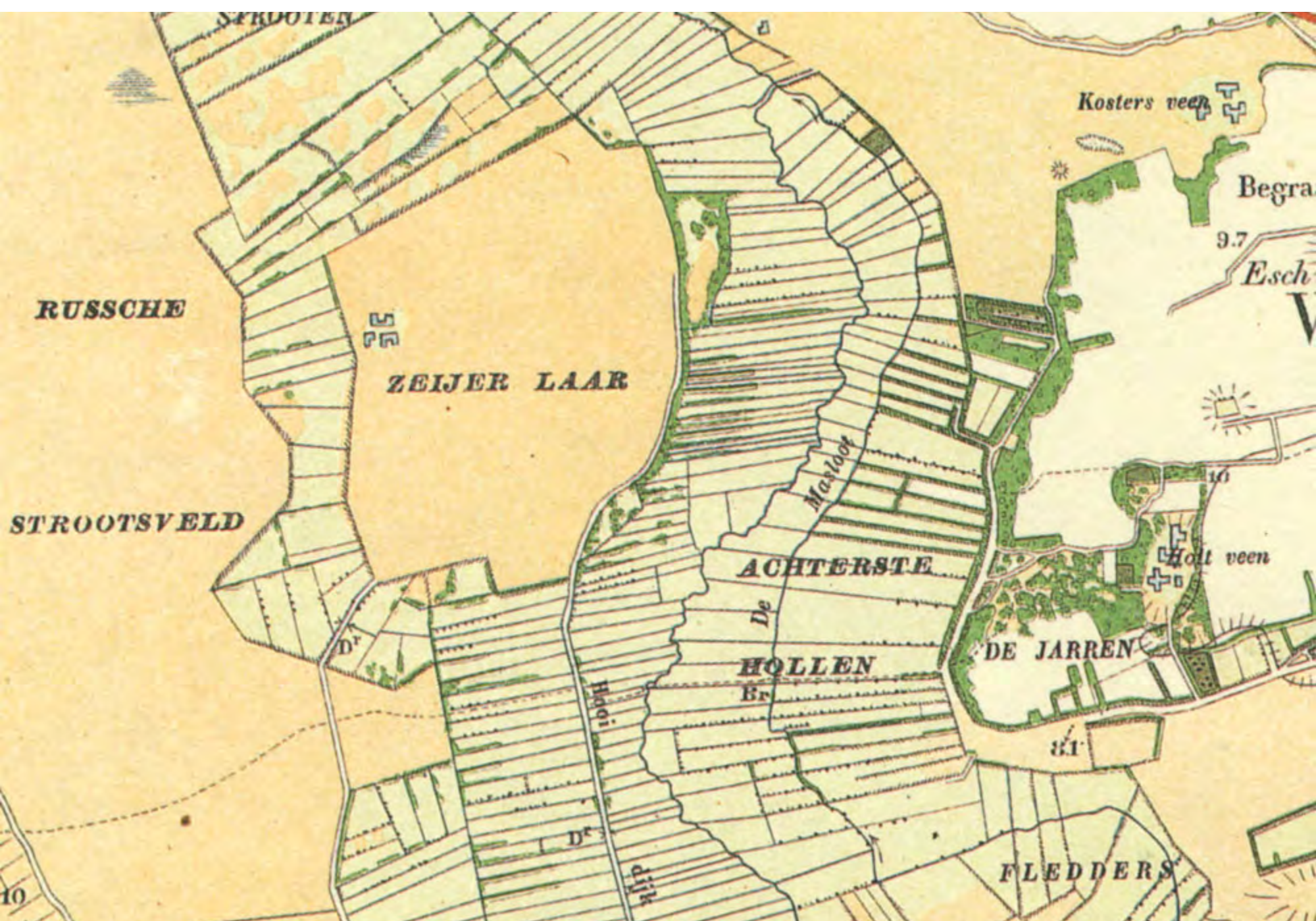
Het landschap van Zeijen en Peest

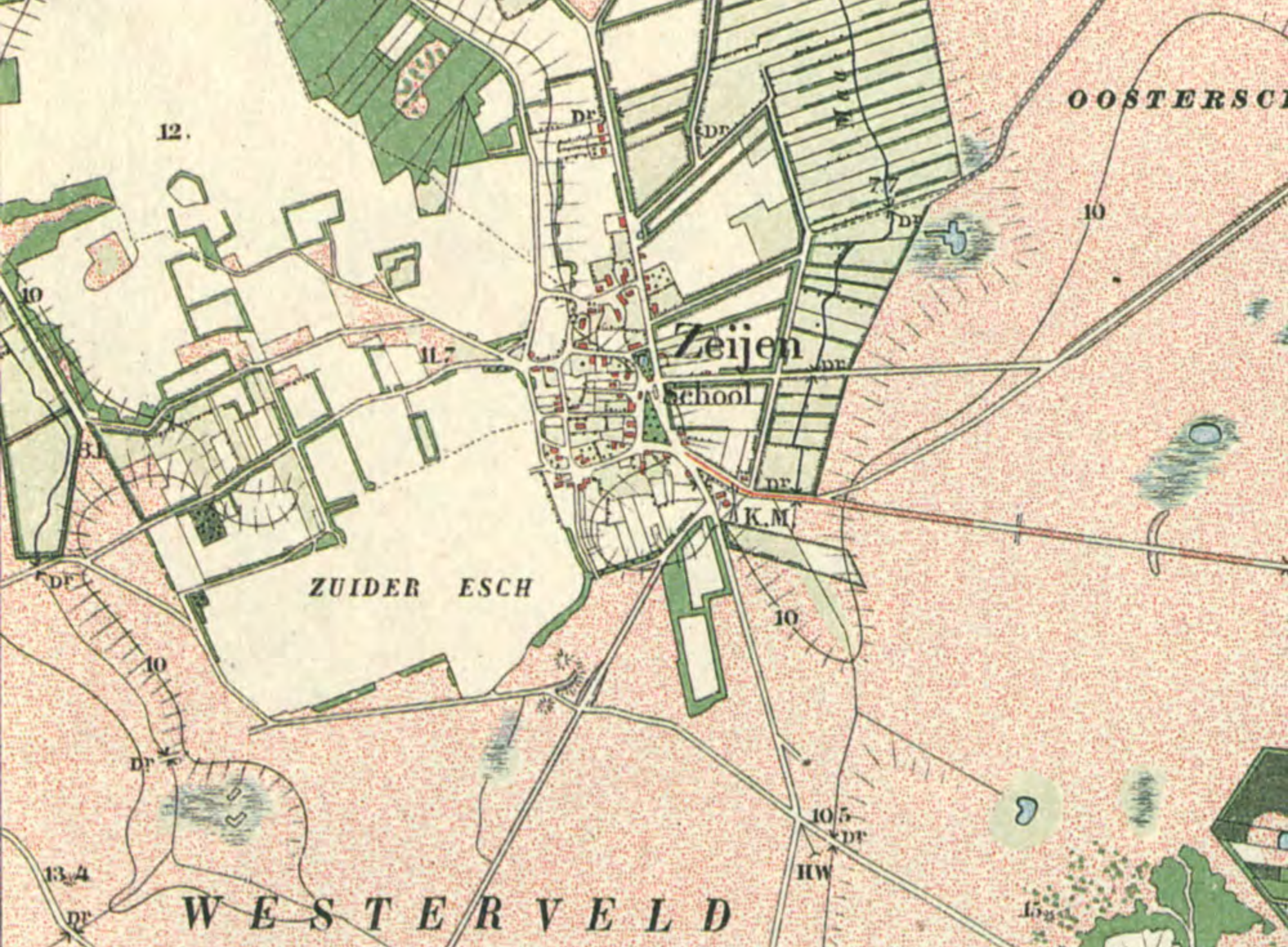
De Knapzakroute Zeijen-Peest voert u door een afwisselend kleinschalig landschap dat typerend is voor Noord-Drenthe. Het dorp Zeijen ligt aan de rand van het stroomdal van de Masloot. Het dorp Peest ontstond ten westen van de Broekenloop - daarna het Oostervoortsche Diep geheten - op dezelfde zandrug waarop zich destijds ook het veel grotere Norg ontwikkelde.

Tijdens de wandeling van Zeijen naar het Noordsche Veld kunt u de ontwikkeling van de agrarische geschiedenis van Drenthe bijna aan den lijve ervaren. Het hooggelegen Noordsche Veld was in de prehistorie enkele duizenden jaren lang bewoond. U ziet er zelfs nog akkers in de vorm van raatakkers. Toen in de vroege middeleeuwen de landbouw-technieken sterk verbeterd werden en men ook de betere, maar veel zwaardere grond kon bewerken, verplaatste de aandacht zich van het Noordsche Veld naar het zuiden. Hier ontstond in de vroege middeleeuwen aan de rand van het beekdal van de Masloot het dorp Zeijen op een relatief

smalle strook tussen beekdal en esgronden. Het huidige Noordsche Veld is het enige overblijfsel van de uitgestrekte veldgronden die door de boeren van Zeijen en Peest en de andere dorpen in de omgeving eeuwenlang onder andere gebruikt werden als schapenweide. Het Peesterveld en het Zeijerveld, waar u in de tweede helft van de route langs komt, werden in de vorige eeuw tot landbouwgrond ontgonnen.

Beide kaarten tonen de situatie in Zeijen rond het jaar 1900. Op de bovenste kaart zijn de vroeger zo belangrijke wegen over het veld goed te herkennen. Het hunebed lag bij wijze van spreken aan de doorgaande route. Op de kaart loopt de

Hooijdijk vanuit Zeijen naar het noorden. Tegenwoordig maakt de Hooijdijk deel uit van de straatweg van Zeijen naar Vries. Vroeger was het een verhoogd dijkje door het beekdal van de Masloot om met paard en wagen bij het hooiland te kunnen komen.

Op de onderste kaart zijn de Noorderesch (naam ontbreekt op de kaart) en de Zuideresch omgeven door strubbenbosjes en veldgronden. Rechts van de Oude Roonerweg, waar de Knapzakroute langs komt, lag in 1900 al de nieuwe straat die ten noorden van het dorp linksaf naar Norg gaat en rechtsaf richting Hooijdijk en Vries. Er stonden in 1900 al enkele huizen langs deze weg.

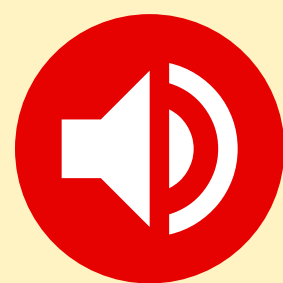
BRON: DRENTS ARCHIEF

Groeten uit Zeijen

Een ooggetuige onderweg

Marchienus Emmens (1942-2018) woonde zijn hele leven al in Zeijen. Hij werkte altijd elders, maar bleef zijn geboortedorp trouw. Net als zijn beroemde dorpsgenoot Willem Emmens, wiens borstbeeld op de Brink staat, was Marchienus docent in het landbouwonderwijs. Toen hij met werken ophield, kon hij extra veel tijd aan het rijke Zeijer verenigingsleven besteden. Hij zat onder andere in het bestuur van het dorpshuis.

**Luister naar het verhaal van
Marchienus Emmens**

2 Hoog en droog op de Noorderesch

De grote hooggelegen Noorderesch van Zeijen is nog steeds aan drie kanten door de Zeijerstrubben omgeven. Vroeger was een dergelijke beschutte ligging van de akkers van het dorp heel normaal. Na de grote veldontginningen van de vorige eeuw zijn ook de meeste esbossen opgeofferd aan de efficiënte landbouw. Op weg langs de Noorderesch vallen de hoogteverschillen met de Zeijermaden in de verte rechts van het pad duidelijk op. Het pad dat we volgen, is de Oude Roonerweg richting

FOTO: GERARD DE VRIES

Noordsche Veld, Peize en Roden. Pas tegen het eind van de negentiende eeuw werd een paar honderd meter oostelijker de huidige doorgaande weg aangelegd die Zeijen een goede verbinding gaf met Norg en Vries.

3 Zeijerstrubben, een biotoop voor dwergen en elfen

De Zeijerstrubben langs de rand van de Noorderesch bestaan uit grillig gevormde eikenboompjes. Landschapsarchitect Harry de Vroome beschreef ze eens liefdevol als een 'biotoop voor dwergen en elfen' en definieerde de strubben als 'kwarrige eiken waarvan de moeizaamheid van hun bestaan duidelijk af te lezen is'.

De Zeijerstrubben waren van oudsher in gebruik bij de boeren van Zeijen. Zij lieten er onder andere hun varkens de eikels van de grond opeten en haalden er brandhout en allerlei 'boerengeriefhout' vandaan. Bomen die omgehakt waren, liepen met een aantal nieuwe uitlopers weer uit. Dit is nog steeds aan veel bomen in de strubben te zien.

Veel eerder dan in de meeste andere Drentse dorpen besloot de Zeijer boermarke reeds in

FOTO: ROELOF HUISMAN

In de Zeijerstrubben werden op 8 september 1944 Cornelia Johanna van den Berg uit Leeuwarden en dominee Lourens Touwen uit Makkum gefusilleerd. De eerste - bekend onder haar bijnaam Annie Westland - was de belangrijkste koerier van het Friese verzet. Dominee Touwen was in Friesland actief voor de Landelijke Organisatie voor Hulp aan Onderduikers. Onderweg in de strubben komt u langs de gedenksteen.

START

25

KAART

1646 om de strubben onder de betrokken boeren te verdelen en voor de helft in particulier eigendom te geven. De walletjes in het bos, die bij de verdeling werden aangelegd, kunt u nog steeds herkennen. Een van de verklaringen voor deze relatief vroege verdeling zou kunnen zijn dat men in Zeijen behoefte kreeg aan nieuwe landbouwgrond en dat daarom het deel van de strubben dat aan de es grensde voor nieuwe ontginning door de boeren gebruikt werd.

Een tweede mogelijke verklaring is de grote invloed van buitenaf in Zeijen. In de middeleeuwen bezaten de kloosters van Assen en Aduard maar liefst zeven van de zestien erven in het dorp. Na de reformatie kwamen de kloosterbezittingen in handen van de Landschap Drenthe en Stad en Lande van Groningen. Wat hadden zij voor belang bij brandhout en gebruikshout... Het is dan ook zeker niet ondenkbaar dat deze twee nieuwe eigenaren de nodige druk op de boeremarke hebben uitgeoefend om de strubben te verdelen.

[BOERMARKE, STRUBBEN](#)

3 De zeldzame Zweedse kornoelje

In de Zeijerstrubben groeit sinds jaar en dag een van de zeldzaamste planten van Nederland: de Zweedse kornoelje (*Cornus suecica*). De strubben zijn de enige oorspronkelijke vindplaats van deze plant uit de kornoeljefamilie die hier in Zeijen kennelijk de

FOTO: HANS DEKKER

meest zuidelijke voorpost van zijn biotoop bereikt heeft. Aan de koele, vochtige noordrand van de Zeijerstrubben groeit Zweedse kornoelje op de overgang van bos naar heide. In het voorjaar bloeit het plantje met helder witte bloemen met een zwartrood hartje.

Op zoek naar de Zweedse kornoelje

De schrijver Gerrit Jan Zwier maakte voor Noorderbreedte 2007/2 een hilarisch verslag van zijn vergeefse zoektocht in Zeijen naar een bloeiende Zweedse kornoelje.

'Ik houd een goed gesoigneerde veertiger aan en vraag plompverloren of hij mij de weg naar de Zweedse kornoelje kan wijzen. Hij kijkt mij verbijsterd aan. Een gek op een fiets, hoor ik hem denken. Import, denk ik. Ik had hem even goed naar het derde geheim van Fatima of naar de chemische formule van Berlijns blauw kunnen vragen. De man heeft geen flauw idee wat Zweedse kornoelje is. Knäckebröd? Een koekje? (...)

Even later loop ik met een vriendelijke man op klompen door zijn voortuin. Hij duwt een paar struiken opzij en laat mij de fraaie bloemen van de kornoelje zien. Alleen is deze gekweekte soort vele malen groter dan zijn wilde neef. Natuurlijk weet hij heel goed dat deze uiterst zeldzame neef momenteel in bloei staat in de Zeijerstrubben. Maar hij is niet van plan mij te vertellen waar ik precies moet zoeken. Misschien denkt hij wel dat ik een fanatieke tuin-gek ben die een schepje en een emmertje in zijn rugzak verborgen houdt.'

5 Voor en achter de Broeken

Links van het pad ligt het smalle beekdal van de Broekenloop, verderop het Oostervoortsche Diep geheten. Het woord 'broek' betekent laaggelegen land. In het dorp Zeijen had men het bij wijze van plaatsaanduiding over 'voor de Broeken' en 'achter de Broeken'.

[BEEKDAL, GROENLAND](#)

FOTO: HANS DEKKER

6 Het Noordsche Veld, een archeologische schatkamer

Het Noordsche Veld ligt op een dekzandrug tussen de beekdalen van het Oostervoortsche Diep en de Masloot. Het veld is in de prehistorie meer dan drieduizend jaar bewoond geweest. Op het veld liggen een hunebed, zo'n honderd grafheuvels, een raatakker en de resten van

een versterkte nederzetting uit het begin van onze jaartelling. Het zal moeite kosten om elders in Drenthe een terrein te vinden met een rijkere prehistorie dan het Noordsche Veld. Dat er zoveel over het Noordsche Veld bekend werd, is vooral te danken aan professor A.E. van Giffen die hier in 1918 begonnen is met opgravingen en daarna regelmatig naar Zeijen terugkeerde. De grootste operatie was de 'noodopgraving' van 1944. Het was Van Giffen ter ore gekomen dat de Duitsers op het Noordsche Veld een vliegveld aan wilden leggen. Later zou blijken dat het een 'schijnvliegveld' werd om de geallieerde bommenwerpers om de tuin te leiden. Dat deed echter niets af aan de schade die door de egalisering van het terrein aan de archeologische sporen zou worden aangericht. Van Giffen kreeg die zomer de tijd om opgravingen te doen op het Noordsche Veld. Honderd gevangenen mochten hem helpen als gravers. Van Giffen bracht de grafheuvels zo goed en kwaad als het ging in kaart en liet genummerde stenen ingraven om de plaats van de grafheuvels vast te leggen. De meeste heuvels dateren uit de bronstijd (2000 tot 800 v.Chr.) en de ijzertijd. Na de oorlog is een aantal heuvels gereconstrueerd net als een deel van

ZANDHAGEDIS - FOTO: JOHAN VOS

de verdwenen walletjes van de raatakkers. Ter hoogte van de hoge grafheuvels aan de rechterkant van het pad die de naam Negen Bergen kregen, zijn de vierkante lijnen van de raatakkers nog goed te zien. Het complex op het Noordsche Veld bestaat uit in totaal 131 percelen met een totale oppervlakte van 27 hectare.

Ten zuidoosten van het Noordsche Veld ter hoogte van het hunebed vond prof. Van Giffen al in 1934 de restanten van een nederzetting van zo'n 70 bij 70 meter die omgeven geweest is met een vier meter brede aarden wal en een

gracht. Van Giffen dateerde de nederzetting op de eerste eeuw na Chr. Al snel ging het gerucht dat de professor een Romeinse legerplaats gevonden had, maar er werd geen stukje Romeins aardewerk aangetroffen. De meest waarschijnlijke verklaring is volgens de archeologen dat het hier om een soort centrale opslagplaats voor graan en verhandeld vee gaat die goed te verdedigen was. Rond het begin van de jaartelling was het door de komst van nieuwe Germaanse stammen een roerige tijd in onze streken. Het aardewerk is van hetzelfde type als wat elders in Drenthe en in het Fries-Groninger terpengebied gevonden is. Een vergelijkbare versterkte plaats is enkele kilometers verderop bij Vries gevonden.

[GRAFHEUVEL, HUNEBED, PREHISTORIE, URNENVELD](#)

6 Bij de Aole Witte

Op het Noordsche Veld staat tussen het schelpenpad en de zandweg een kleine berkenboom met een hekje eromheen. Op deze plaats staat al sinds mensenheugenis een berk die de naam de 'Aole Witte' draagt. De boom staat precies op de plaats waar de grenzen van de marken van Donderen, Peest en Zeijen bij el-

kaar kwamen. Hier spraken de schepers van de dorpen regelmatig met elkaar. Uiteraard werden op zo'n moment alle nieuwtjes en roddels uitgewisseld. Het kwam zelfs voor dat je de scheper via zijn collega-scheper een afspraak voor je liet maken voor familiebezoek in het andere dorp.

BOERMARKE

6 Hannekemaaiers en kiepkerels op het Poepenpad

Ter hoogte van de 'Aole Witte' kruisen we het zogeheten Poepenpad. Het pad maakte deel uit van een route van Duitsland naar Friesland. Het ging om Duitse seizoenarbeiders die hier in het seizoen kwamen werken. Hun bijnaam 'Poepen' is een verbastering van het Duitse woord Bube, ofwel jongeman. Ze kwamen deze kant op omdat ze thuis op de arme zandgronden in Noordwest-Duitsland onvoldoende inkomsten hadden. De meeste Poepen die hier over het Noordsche Veld trokken, waren met hun zeis over de schouder onderweg naar Friesland, waar ze als grasmaaiers in de zomermaanden gemakkelijk werk vonden bij de veeboeren op de klei.

Een andere naam voor deze trekarbeiders was 'hannekemaaiër'. Het woord 'Hanneke' zou af-

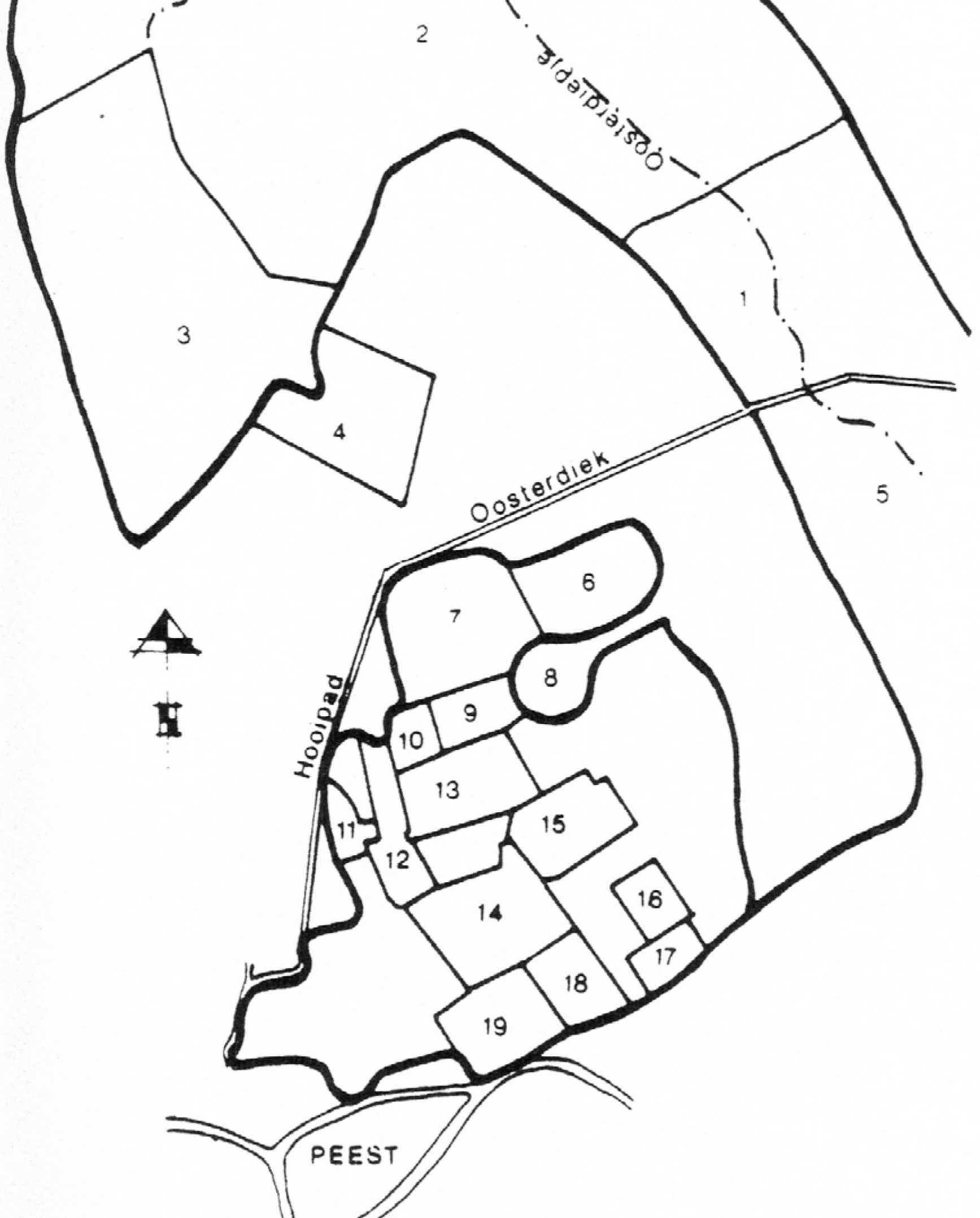
BUIZERD - FOTO: JOOP VAN DER MERBEL

geleid zijn van de veel voorkomende Duitse voornaam 'Johannes'. De hannekemaaiers voegden zich rechtstreeks bij een boer of gingen naar de grote voorjaarsmarkten op zoek naar werk. De boeren letten er dan goed op of zijn nieuwe arbeiders wel voldoende eelt op de handen hadden. Was het werk goed bevallen, dan kon de hannekemaaiër het volgend jaar weer bij dezelfde boer terecht. Zo ontstonden in de loop van de jaren nogal wat nauwe ban-

den tussen Friese boeren en Duitse arbeiders. Een andere bekende verschijning onder de Duitsers die via de 'Poepenpaden' door deze streken trokken, was de 'kiepkerel'. Het waren marskramers die met een grote mand op hun rug - de 'kiepe' - met koopwaar over het platteland trokken. Ze verkochten hier voornamelijk textiel. De beroemdste Duitse kiepkerels zijn de broers Clemens en August Brenninkmeijer. Samen huurden ze in 1841 een pakhuis voor hun textiel in Sneek zodat ze minder vaak terug naar Duitsland hoefden. Het werd het begin van de C&A-winkelketen.

8 Oude veldnamen langs het Oosterdiepie en de Oosteresch
Voorbij het Oostervoortsche Diep - ofwel het 'Oosterdiepie' - met zijn groenlanden en na de esbosjes lopen we over de Oosterdiek en vervolgens het Hooipad langs de Oosteresch van Peest.

Op het kaartje vindt u de oude veldnamen links en rechts van het pad die ons het een en ander vertellen over de manier waarop de grond hier vroeger gebruikt werd. Een aantal vindt u nader uitgelegd.

*Veldnamen ten noorden van Peest, bron:
Nedersaksisch Instituut Groningen, J. Wieringa.*

1. Diepma - De naam betekent 'madelanden aan het diep'. Madeland is een ander woord voor hooiland, denk bij 'made' aan maaien.

2. Elbring - De naam kan herleid worden tot elzenbrink, ofwel elzenrand. Elzen kunnen op kletsnatte plaatsen groeien. Elzenhout is buig-

zaam en blijft lang goed onder water en het werd daarom gebruikt voor bruggenbouw en het maken van wagenwielen.

3. Hulligt De naam is waarschijnlijk afgeleid van 'hullen', ofwel 'heuveltjes'. Denk hier aan de pollen van het hoge, stugge pijpenstrootje.

4. Hulligtveentje

5. Staakbroek - Broekland is een laagliggend grasland. De staak, ofwel de stok of paal heeft waarschijnlijk in het beekdal de grens van de marken Zeijen en Peest aangegeven.

6. Hekakkers - Bij de Hekakkers heeft vroeger ongetwijfeld het hek gestaan dat vanaf deze kant toegang tot de es verschaftte.

7. Roelofsakkers - De naam zegt het: de akkers van Roelof en zijn daarop volgende generaties.

8. Bolveen - Denk hier aan het beeld van volgezogen veen dat bol staat van het water.

9. Veenakkers

10. Biew - De naam stamt vermoedelijk uit de late middeleeuwen. De naam is verwant aan het oud-Engelse woord 'beow', bouwland.

11. Hooipad

12. Bootakkers

13. Holtakkers - De naam verwijst waarschijn-

lijk naar het oude eikenholt dat gekapt moest worden om dit deel van de es te ontginnen.

14. Muienakkers

15. Ipsen

16. Albersakkers

17. Tren

18. Kamp

19. Hoesakkers

[ES, GROENLAND, VELDNAAM](#)

10 Het raadsel van de Hitlerring

Het Westerveentje is feitelijk een veenplas zoals we die bij tientallen in Drenthe kennen. Er hoort echter een heel bijzonder verhaal bij. In het dorp wordt de plas de Hitlerring genoemd.

START

38

KAART

Op de kaart zou je de vorm van een hakenkruis kunnen herkennen. Bij de uiteinden van de armen aan west- en noordzijde van de plas liggen grote betonnen platen met gaten erin. In de Tweede Wereldoorlog zijn in het Westerveen door dwangarbeiders rechte grachten uitgegraven die dienst moesten doen als bluswaterreservoir voor de nabijgelegen 'Fliegerhorst Peest'. We komen straks langs de plek van het voormalige vliegveld.

11 Peest

Het kleine brinkdorp Peest hoort tot de oudste buurtschappen in het kerspel Norg. De eerste vermelding stamt uit 1298. Soms werd de naam geschreven als Peest, soms werd de t weggelaten. Mogelijkerwijs heeft de dorpsnaam te maken met de Latijnse woorden pede (moeras) of pastio (weide).

U moet in het dorp eens letten op de richting van de bebouwing. De oudste boerderijen staan evenwijdig aan de weg, de jongere van na ongeveer 1850 staan met hun voorhuis naar de weg toe.

De route brengt u over de Schaapdijk. Daar staan twee op het eerste gezicht gewone boer-

derijen waar een bijzonder verhaal bij hoort. De grote boerderij op de hoek met de Hoofdweg (Schaapdijk) 2 heeft sinds 1893 een aantal jaren dienst gedaan als armhuis van de Diaconie van Norg. U ziet nog steeds aan de raampartijen dat het geen 'gewone' boerderij was.

Voor u linksaf de Schaapdijk op gaat, staat rechts op de hoek (Schaapdijk 3) het schepershuis. Deze kleine boerderij was destijds eigendom van de boermarke. De boeren lieten er de scheper van het dorp gratis wonen.

12 Vliegveld Peest

De Schaapdijk brengt u het voormalig Peesterveld op. U passeert de plaats waar de Duitsers meteen al in de zomer van 1940 begonnen met de aanleg van een vliegveld. Om de sprong van West-Europa naar Engeland te maken was een uitbreiding van het aantal vliegvelden volgens de Duitsers onontkoombaar. In dat kader viel het oog op het uitgestrekte Peesterveld. Na enige egalisatiewerkzaamheden landden er op 10 juli 1940 voor het eerst vliegtuigen. Aan boord was onder andere 'General der Flieger' Friedrich Christiansen, de opperbevelhebber van de Duitse Wehrmacht in Nederland.

Christiansen inspecteerde de locatie op geschiktheid voor de aanleg van een vliegveld. Hij oordeelde positief en al spoedig werd de bouw grootscheeps aangepakt.

Overall uit Noord-Nederland werden arbeiders aangevoerd. De vochtigheid van het terrein bleef echter ondanks enorme hoeveelheden zand en puin en vele kilometers drainagebuis een probleem. Bij de eerste de beste proeflanding op 'Fliegerhorst Peest' zakte het vliegtuig tot aan de assen weg. In de herfst van 1940 werd de bouw van de nog niet voltooide startbaan bij Peest stopgezet en werd het een schijnvliegveld. De Duitsers zouden zelfs ter misleiding houten nepvliegtuigen op het vliegveld opgesteld hebben.

Gedurende de hele oorlog bleef een Duitse bezettingsmacht in Peest gelegerd. De militairen beperkten hun inspanningen doorgaans tot relatief vreedzame activiteiten als de konijnenfokkerij en de varkensmesterij. Ze verbleven in de gebouwen die rond de startbaan gebouwd waren. De inwoners van Peest verbaasden zich tijdens de bouw over de halve meter dikke muren van de gebouwen. Enkele ervan zijn bewaard gebleven en dienen tegenwoordig als woonhuis.

FOTO: ROELOF HUISMAN

Voormalige brandweerkazerne van het vliegveld, tegenwoordig in gebruik als woonhuis (Oude Norgeweg 2)

13 Het Zeijerveld: nieuw boerenland op de tekentafel

Jacob Theodoor Cremer was rond de vorige eeuwwisseling een liberaal politicus en een vooraanstaand ondernemer. Hij was onder andere als tabaksplanter op Sumatra in het voormalige Nederlands-Indië actief. Tussen 1897 en 1901 was Cremer minister van Koloniën in het vooruitstrevende Kabinet-Pierson.

Zoals meer vermogende Nederlanders besloot ook ex-minister Cremer zijn geluk te beproeven als ontginning van Drents heideveld. De meeste Drentse boeren waren maar al te graag bereid hun in hun ogen waardeloze heidegrond van de hand te doen. Door na ontginning in het gebied landbouwbedrijven te ontwikkelen en deze te verpachten of te verkopen was veel geld te verdienen meende Cremer. In 1907 kocht hij 620 hectare heideveld op het Zeijerveld van de Zeijer boeren. De ontginning liet hij uitvoeren door de pas opgerichte Nederlandsche Heidemaatschappij. Ontginning op dergelijke schaal was voor alle partijen nieuw. Het omploegen van het veld gebeurde aanvankelijk met zware ploegen die door ossen werden voortgetrokken. In juli 1908 werd op het Zeijerveld voor het eerst in

Drenthe een stoomploeg ingezet. De stoomploeg die men gebruikte, werd aan een kabel heen en weer over het veld getrokken tussen de twee 'stoomlocomobielen'. Zware regenval maakte de inzet van het moderne materieel op de lagere delen van het gebied onmogelijk. De ontginning van het Zeijerveld duurde van 1908 tot 1915. De ontwerpers van de Heidemij hadden het Zeijerveld op de tekentafel verdeeld in vijftien boerenplaatsen, in grootte variërend van 20 tot 45 hectare. Voor de arbeiders kwamen er zo'n twintig woningen, elk met een halve hectare eigen grond. Bij de naamgeving van de boerderijen hield Cremer rekening met de geschiedenis van de plek met namen als Oud-Heide en Oud-Veen en De Tumuli.

Nog altijd prijken die namen op de gevels. Evenals die van de familie Cremer: de Annie-Hoeve en Dolly-Hoeve naar zijn kleindochters en uiter-aard de Cremer-Hoeve vlak bij het dorp Zeijen. Als herinnering aan zijn geliefde Sumatra gaf hij boerderijen ook namen als Deli, Serdang en Langkat. U vindt deze namen nog steeds op de gevels.

15 Het mysterieuze Bollenveen

Vroeger stonden in een groot aantal Drentse veentjes watermolens om het waterpeil enigszins onder controle te krijgen. Onder andere om delen van het veentje zo droog te maken dat het dorp er turf kon steken. De tjasker in het Bollenveen is een van de weinige molentjes die nog in de Drentse veentjes draaien. In 1916 namen de Zeijer boeren professor Van Giffen mee naar het Bollenveentje omdat ze allerlei bijzondere spullen gevonden hadden, zoals een koperen schaal. Een van de boeren wist de professor te vertellen dat ze thuis uit die schaal altijd de aardappelen met spek aten. Van Giffen liet het veentje leegpompen en trof op

FOTO: BERTIL ZOER

START

45

KAART

de bodem platte ronde stenen aan, allerlei aardewerk uit de ijzertijd, stukken bewerkt hout en botten van dieren. Waarschijnlijk gaat het hier om een 'offerveentje' uit het begin van onze jaartelling.

18 Het Zeijerwiekje terug op de kaart

Eind jaren twintig werd vanuit de zwaai-kolk aan het eind van de wijk over het Zeijerveld de Zeijerwiek als een werkverschaffingsproject gegraven. Voortaan zou het dorp vanaf de Drentsche Hoofdvaart per schip bereikbaar worden en dat was naar de stellige overtuiging van de vooroorlogse beleidsmakers destijds belangrijk voor de welvaart van het dorp. Het economisch nut van het kanaaltje is echter nooit erg groot geweest. Toen de Zeijerwiek klaar was, had de vrachtauto dit soort karweitjes van de binnenvaart overgenomen. Toch bleken de Zeijenaren buitengewoon gehecht aan hun 'wiekje'. Ze gingen er vissen, ze leerden er zwemmen. Het ging velen in het dorp dan ook aan het hart toen de Zeijerwiek aan het eind van de jaren zeventig vrijwel dichtgegroeid was. Een groep enthousiaste vrijwilligers richtte in 1983 de Werkgroep Zeijerwiek op. Ze staken in de jaren daarop een

groot deel van hun vrije tijd erin om de Zeijerwiek in oude luister te herstellen. In het najaar van 1987 was deze klus geklaard.

De werkgroep stortte zich vervolgens op andere natuurprojecten in de buurt zoals het herstellen van een aantal veentjes, waaronder het Bolleveen.

FOTO: ROELOF HUISMAN

Vast in de stiekels van de Hondсроos

De hondсроos is een inheemse rozensoort die wel zo'n vijf meter hoog kan worden. De struik vormt meterslange hangende takken. Ze zitten vol venijnige, naar achteren gebogen stekels waarachter je gemakkelijk met je jas blijft haken. De hondсроos, ofwel de *Rosa canina* is berucht vanwege deze doorns.

Luister naar het hele verhaal

Colofon

Teksten: Bertus Boivin

Route advies: Roelof Huisman, Tea Snippe (BOKD)

Cover illustratie: Marcel Leuning

Projectcoördinatie: Hanna Schipper
(Het Drentse Landschap)

Topografie: ArcGIS online en Kadaster/OpenStreetMap

Vormgeving: Smartmobiletour.nl

Deze digitale knapzakroute is mede mogelijk gemaakt door:

Recreatieschap Drenthe

Gemeente Assen

gemeente Tynaarlo

GEMEENTE

NOORDENVELD

GEMEENTE
MIDDEN-DRENTHE

provincie Drenthe

START

49

KAART

Knapzakroutes

Heeft u genoten van deze wandeling en wilt u nog meer onbekende paden ontdekken?

Download meer routes via

www.eindjeomindrenthe.nl

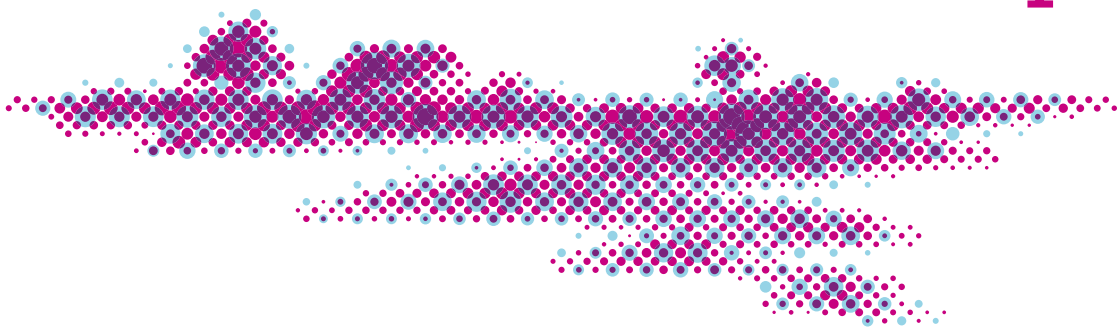
en kijk voor aanvullende informatie op

www.knapzakroutes.nl.

Volg ons op:

Het Drentse Landschap

START

50

KAART